ČESKOSLOVENSKÉ DRUHY ČELEDI CANTHYLOSCELIDAE

CZECHOSLOVAK SPECIES OF THE FAMILY CANTHYLOSCELIDAE

(DIPTERA - NEMATOCERA)

Jaroslav Martinovský

Čeleď Canthyloscelidae (syn. Corynoscelidae, Hyperoscelididae) v současném pojetí byla vymezena Rodendorfem (1951) a za typický rod této čeledi byl autorem designován rod Canthyloscelis Edwards, 1922. V tomto rodu je dosud popsáno 6 validních druhů řazených do dvou podrodů. Zatímco dva zástupci podrodu Araucoscelis Edwards, 1930, jsou rozšířeni na území Patagonie a Chile, jsou čtyři druhy podrodu Canthyloscelis s.str. známy pouze z ostrovů Nového Zálandu.

V palearktické oblasti je čeleď zastoupena rodem Hyperoscelis Hardy et Nagatomi, 1960 (syn. Corynoscelis Boheman, 1858 nec Burmeister, 1847), jehož dva druhy byly zjištěny i na území ČSSR. Československo je tak další zemí po Finsku a SSSR, ve které byl prokázán výskyt obou palearktických druhů čeledi.

Biologie evropských zástupců je vcelku dobře známa. Larvy jsou saproxylobiontní a vyvíjí se v tlející dřevní hmotě padlých kmenů jedlí. Je nepochybné, že samice při kladení preferují dřevo, které se nachází již v pokročilém stádiu rozkladu.

Obě pohlaví jsou nápadná oedymerií stehen posledního páru noh, charakteristickou žilnatinou i difuzní kresbou křídel. Bezpečné určení našich druhů je možné na základě specifických rozdílů ve stavbě samčích pohlavních přívěsků. Pozorovatelné odlišnosti však poskytují i ostatní somatické znaky.

Systematický přehled jednotlivých nálezů na našem území shrnuji v následující části textu.

1. Hyperoscelis eximia (Boheman, 1858)

Corynoscelis eximia Boheman, 1858: 56. Hyperoscelis insignis Hardy et Nagatomi, 1960: 265. Hyperoscelis eximia: Martinovský, 1972: 352, Hutson, 1977: 80.

Rozšíření: Švédsko (Boheman, 1858; Wahlgren, 1919; Andersson, 1982), SSSR: Moskevská oblast, Jaroslavlská oblast, Přímořský kraj (Mamaev et Krivosheina, 1969), Japonsko (Hardy et Nagatomi, 1960), Finsko (Hutson, 1977, Andersson, 1982), Československo (Martinovský, 1972, Hutson, 1977), Švýcarsko (Haenni et Dufour, 1983).

Na základě dosavadních nálezů je zřejmé, že druh má obsazen obsáhlý disjunktivní areál, jehož jednotlivé okrsky jsou významně prostorově izolovány. Z četnosti nálezů lze soudit, že jde o mimořádně vzácný prvek palearktické fauny. Z ČSSR je literárně hlášen ze dvou nalezišť v Hrubém Jeseníku.

Materiál: Morava (Moravia): Bedřichov u Rýmařova (6068), 18.6.1970, 1 ♀; Josefová u Branné (5868), 20.6.1972, 1 ♀ (vše Martinovský leg., 1 ♀ in British Museum nat. Hist.).

2. Hyperoscelis veternosa Mamaev et Krivosheina, 1969

Hyperoscelis veternosa Mamaev et Krivosheina, 1969: 936. Hyperoscelis veternosa: Hutson, 1977: 83.

Rozšíření: SSSR: Ukrajinská SSR (Mamaev et Krivosheina, 1969; Hutson, 1977; Andersson, 1982), Rumunsko (Mik, 1900 - jako "eximia"), Finsko (Hardy et Nagatomi, 1960 - jako "eximia"), Československo.

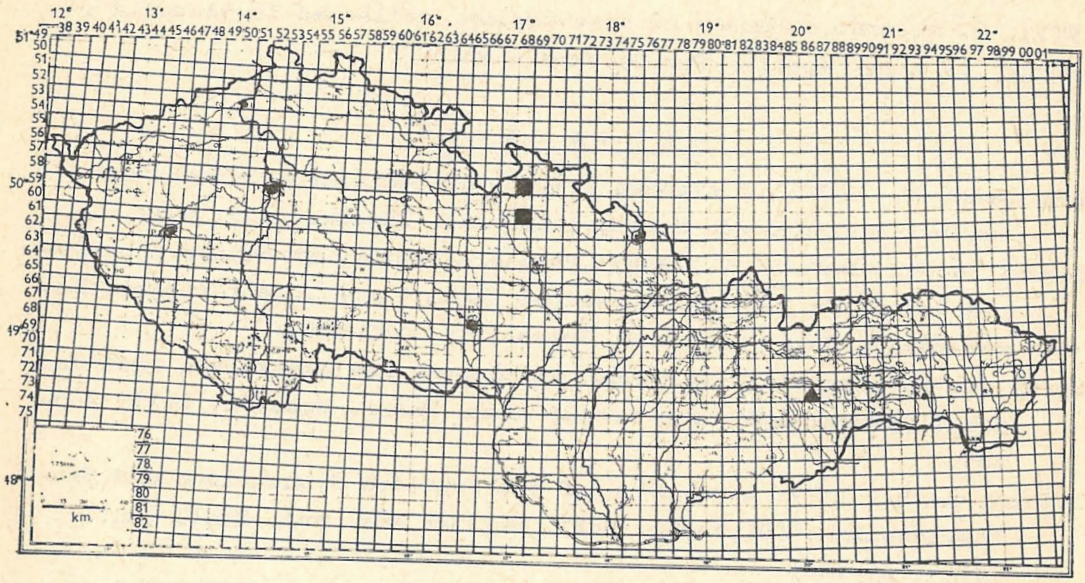
Typový materiál byl vypěstován z larev sebraných v tlející dřevní hmotě padlých kmenů jedlí. Zeměpisné rozšíření bylo upřesněno v revizi Hutsona (1977), jelikož starší nálezy byly chybně určeny a v literatuře hlášeny pod jménem předcházejícího druhu.

Hyperscelis veternosa je novým druhem pro faunu ČSSR a jeho slovenský nález významným způsobem přispěl k poznání československých druhů této zajímavé čeledi.

Materiál: Slovensko (Slovakia): Muráňská planina, Hrdzavá dolina (7286) (7286), 14.6.1982, 1 ♂ (Roháček leg.).

Summary

In the present paper faunistic data on the two Czechoslovak species of the family Canthyloscelidae are summarized. Hyperoscelis eximia (Boheman) was recorded from Moravia (Martinovský, 1972; Hutson,

Dosud známé rozšíření druhů rodu Hyperoscelis Hardy et Nagatomi na území ČSSR - H. eximia (■), H. veternosa (▲)

Adresa autora (Autor´s address) :

RNDr. Jaroslav Martinovský, Heyrovského 37, 775 00 Olomouc

1977). H. veternosa Mamaev et Krivosheina, collected in Slovakia recently, is a new species for Czechoslovakia.

Literatura

Andersson, H., 1982: De svenska arterna av familjerna Synneuridae, Canthyloscelidae och Scatopsidae. Ent. Tidskr., 103: 5-11.

Haenni, J. P., Dufour, C., 1983: Première capture en Suisse d'un représentant de la famille relique Canthyloscelidae (Diptera, Nematocera). Bull. Soc. ent. Suisse, 56: 187-189.

Hardy, D. E., Nagatomi, A., 1960: An unusual new Nematocera from Japan (Diptera) and a new family name. Pacif. Insecta, 2(3): 263-267.

Hutson, A. M., 1977: A revision of the families Synneuridae and Canthyloscelidae (Diptera). Bull. British Mus. nat. Hist. (Ent.), 35(3): 65-100.

Mamaev, B. M., Krivosheina, N. P., 1969: New data on the morfology and ecology of the Hyperoscelididae (Diptera, Nematocera). Ent. Obzr., 48: 933-942 (in russian).

Martinovský, J., 1972: Hyperscelis eximia (Boheman) in der Tschechoslowakei und die systematische Übersicht der Familie Hyperoscelididae (Diptera). Acta ent. bohemoslov., 69: 351-354.

Rodendorf, B. B., 1951: Locomotory organs of Diptera and their origin. Trudy paleont. Inst., 35: 1-179 (in russian).